

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง เครือข่ายความร่วมมือเพื่อการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำในลำน้ำปาด มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพเงื่อนไขปัจจัยต่างๆของแหล่งน้ำและชุมชนที่ใช้และเกี่ยวข้องกับแม่น้ำ เพื่อสร้างจิตสำนึกชุมชนให้รู้จักใช้และร่วมมือกันอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำตามความเหมาะสมของชุมชน และเพื่อพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ในแม่น้ำปาดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ดำเนินการในช่วงเดือน สิงหาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2546

ผลการวิจัย พบว่า ก่อนที่ที่คณะวิจัย จะได้มีการดำเนินโครงการประชานิยมสองฝั่งลำน้ำปาด ใช้แม่น้ำเพื่อการเกษตรกรรมและจับปลาเพื่อยังชีพ ต่อมาประชาชนเพิ่มขึ้นและพัฒนาเครื่องมือหาปลาจับได้ที่ละมากๆ ปลาบางชนิดไม่พบในแหล่งที่เคยมี เช่น ปลาควาย ปลาเทโพ เป็นลักษณะตัวใครตัวมัน ไม่มีการปรึกษาหารือ โครงการนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนมาพูดคุย มาปรึกษาหารือกัน ทำให้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกัน โดยได้ร่วมสำรวจวังน้ำตามหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน พบวังน้ำที่เหมาะสม จำนวน 12 แห่ง ซึ่งได้พิจารณาจากองค์ประกอบสองส่วนคือ ประการแรก ชุมชนตระหนักถึงปัญหา และมีความต้องการที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติด้วยตนเอง ประการที่สอง ชุมชนมีแหล่งน้ำที่เหมาะสมต่อการอนุรักษ์ ชุมชนร่วมกันดำเนินการอนุรักษ์ตามรูปแบบและแนวทางของแต่ละชุมชนซึ่งส่วนใหญ่คล้ายกันคือเลือกวังน้ำ ตังกฎ – กติกา และกรรมการดูแล มีแกนนำที่สำคัญคอยดูแลและบริหารจัดการ เน้นการดำเนินงานภายใต้การตัดสินใจและความต้องการของชุมชนตามศักยภาพของท้องถิ่น ชุมชนสามารถคิดเองทำเองได้ มีอิสระ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหาชุมชนร่วมกัน ปลูกฝังสำนึกสาธารณะ สำนึกรักท้องถิ่นและการพึ่งตนเอง จัดตั้งเครือข่าย “อนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์น้ำลำน้ำปาด” เพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม โดยนายแปลง พรหมทองดี ได้รับการคัดเลือกเป็นประธานเครือข่าย หลังจากได้ดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์ปลามาได้ระยะหนึ่ง ปลาเริ่มตัวโต ขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว ปลาเริ่มล้นออกไปอาศัยอยู่นอกเขตอนุรักษ์ ชาวบ้านก็ได้รับประโยชน์จากการจับปลานอกเขตอนุรักษ์มาปรุงอาหารรับประทานในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนบางแห่งได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน

อย่างไรก็ตามเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูลำน้ำปาดที่ยั่งยืนต่อไป ควรมีการพัฒนาศักยภาพของแกนนำเครือข่าย และองค์กรท้องถิ่นให้เข้มแข็ง รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายของการอนุรักษ์ให้เข้มแข็งต่อไป